

Posolstvo Svätého Otca

Pápežským misijným dielam

A zhromaždení sa ho pýtali: „Pane, už v tomto čase obnovíš kráľovstvo Izraela?“ On im povedal: „Vám neprislúcha poznať časy alebo chvíle, ktoré Otec určil svojou mocou, ale keď zostúpi na vás Svätý Duch, dostanete silu a budete mi svedkami v Jeruzaleme i v celej Judei aj v Samárii a až po samý kraj zeme.“ Keď to povedal, pred ich očami sa vzniesol a oblak im ho vzal spred očí. (Sk 1, 6 – 9)

Keď im to Pán Ježiš povedal, vzatý bol do neba a zasadol po pravici Boha. Oni sa rozišli a všade kázali. Pán im pomáhal a ich slová potvrdzoval znameniami, ktoré ich sprevádzali. (Mk 16, 19 – 20)

Potom ich vyviedol von až k Betánii, zdvihol ruky a požehnal ich. Ako ich žehnal, vzdialil sa od nich a vznášal sa do neba. Oni sa mu klaňali a s veľkou radosťou sa vrátili do Jeruzalema. Stále boli v chráme a vebili Boha. (Lk 24, 50 – 53).

Drahí bratia a sestry!

Tento rok som sa chcel zúčastniť na vašom každoročnom plenárnom zhromaždení 21. mája, na sviatok Nanebovstúpenia Pána. No zhromaždenie bolo zrušené z dôvodu pandémie, ktorá nás všetkých zasiahla. Preto som sa rozhodol poslať vám všetkým toto posolstvo a mohol vám povedať to, čo mi leží na srdci. V neveriteľnej dobe, ktorú práve prežívame, sa mi tento kresťanský sviatok javí ešte inšpiratívnejší, pokiaľ ide o návrhy na misijnú cestu každého z nás i celej Cirkvi.

Nanebovstúpenie slávime ako sviatok, hoci nám pripomína Ježišovu rozlúčku s jeho apoštolmi a s týmto svetom. Pán vystupuje do neba a východná liturgia hovorí o údive anjelov, vidiacich človeka, ktorý so svojím telom sadá po Otcovej pravici. No pokým Kristus vystupuje do neba, zdá sa, že učeníci – ktorí ho videli vzkrieseného – ešte dobre nepochopili, čo sa stalo. On začína uskutočňovať svoje kráľovstvo a oni sú ešte stratení vo svojich vlastných dohadoch. Pýtajú sa ho, či obnoví kráľovstvo Izraela (porov. Sk 1, 6). Keď ich však Kristus opúšťa, namiesto toho, aby boli smutní, vracajú sa do Jeruzalema „plní radosti“, ako píše Lukáš (porov. 24, 52). Bolo by to divné, ak by sa medzitým niečo neudialo. A skutočne, Ježiš im prisľúbil silu Ducha Svätého, ktorý na nich zostúpi na Turíce. To je ten

zázrak, ktorý veci mení. A oni sa stávajú istejšími, keď všetko zverili Pánovi. Sú plní radosti. A radosť v nich je plnosťou útechy, plnosťou Pánovej prítomnosti.

Pavol píše Galat'anom, že plnosť radosti u apoštolov nie je dôsledkom citov, ktoré ich uspokojujú a robia radostnými. Je to prekypujúca radosť, ktorú možno okúsiť, len ak sa zakúša ako ovocie a dar Ducha Svätého (porov. 5, 22). Prijat' radosť Ducha je milosť. A je to jediná sila, ktorá nám umožňuje hlásať evanjelium, vyznávať vieru v Pána. Viera je svedectvo o radosti, ktorú nám dáva Pán. Takúto radosť si nikto nemôže dať sám zo seba.

Prv ako Ježiš odišiel, povedal svojim, že im pošle Ducha, Tešiteľa. A tým zveril Duchu Svätému aj apoštolské dielo Cirkvi v celých dejinách, až do svojho opätovného príchodu. Tajomstvo Nanebovstúpenia spolu s vyliatím Ducha na Turíce, navždy vtlača misii Cirkvi jej najintímnejšiu genetickú črtu: že je dielom Ducha Svätého, a nie dôsledkom našich úvah a zámerov. Práve táto charakteristika môže jej misiu urobiť plodnou a uchrániť ju od akejkoľvek domnejšej sebastačnosti, od pokušenia brať si Kristovo telo – vystúpené do neba – za rukojemníka pre svoje vlastné klerikálne mocenské projekty.

Keď sa v misii Cirkvi neberie do úvahy a neuznáva aktuálne a účinné pôsobenie Ducha Svätého, možno povedať, že dokonca samotné – aj tie najpresnejšie a najviac premyslené – slová misie sa stávajú len „prejavmi ľudskej múdrosti“, využívanými na vlastnú oslavu, alebo na odstránenie či maskovanie vlastnej vnútornej púšte.

Radosť evanjelia

Spása je stretnutie s Ježišom, ktorý nám chce dobre a odpúšťa nám, zosiela nám Ducha, ktorý nás utešuje a bráni. Spása nie je výsledkom našej misionárskej iniciatívy a už vôbec nie našich rečí o vtelenom Slove. Spása sa pre každého môže udiat' len cez pohľad na stretnutie s tým, ktorý nás volá. Preto tajomstvo zaľúbenia nemôže začínať inak, ako radostným a vďačným nadšením. Je to radosť evanjelia, „veľká radosť“ úbohých žien, ktoré vo veľkonočné ráno prišli ku Kristovmu hrobu a našli ho prázdny, a ktoré potom stretajú zmŕtvychvstalého Ježiša ako prvé a bežia to oznámiť ostatným (porov. Mt 28, 8 – 10). Iba takto, ako vyvolení a milovaní, môžeme pred celým svetom našimi životmi svedčiť o sláve vzkrieseného Krista.

V každej ľudskej situácii sú svedkami tí, ktorí svedčia o tom, čo urobil niekto iný. V tomto zmysle

a iba v tomto zmysle môžeme byť Kristovými svedkami a svedkami jeho Ducha. Po nanebovstúpení, ako o tom hovorí záver Markovho evanjelia, sa apoštoli a učeníci „*rozišli a všade kázali. Pán im pomáhal a ich slová potvrdzoval znameniami, ktoré ich sprevádzali*“ (16, 20). Kristus, so svojím Duchom, svedčí o sebe samom skrze diela, ktoré uskutočňuje v nás a s nami. Cirkev – ako vysvetľoval už sv. Augustín – by sa nemodlila k Pánovi, aby daroval vieru tým, ktorí nepoznajú Krista, ak by neverila, že sám Boh oslovuje vôľu človeka a priťahuje ju k sebe. Cirkev by nevedla svoje deti k tomu, aby prosili Pána o vytrvalosť vo viere v Krista, ak by neverila, že je to práve Pán, kto má v rukách naše srdcia. Ak by totiž Cirkev žiadala od neho tieto veci, ale myslela by si, že ich môže dať sama, znamenalo by to, že všetky jej modlitby nie sú autentické, ale sú to prázdne formuly, zaužívané spojenia, zdvorilostné frázy diktované cirkevným konformizmom.¹

Ak neuznávame, že viera je darom od Boha, potom ani modlitby, ktorými sa Cirkev na neho obracia, nemajú zmysel. A nevyjadrujú nijaký skutočný zápal za šťastie a spásu druhých a tých, ktorí nepoznajú vzkrieseného Krista ani vtedy, keď trávime čas organizovaním obracania sveta na kresťanstvo.

To Duch Svätý zapaluje a chráni vieru v srdciach a keď to uznáme, všetko sa zmení. Totiž, keď Duch zapaluje a oživuje misiu, vtlačá jej „genetické“ znaky, akcenty a jedinečné gestá, ktoré robia hlásanie evanjelia a vyznávanie kresťanskej viery odlišným od akéhokoľvek politického či kultúrneho, psychologického či náboženského prozelytizmu.

Mnohé z týchto rozlišujúcich znakov misie som pripomenul v apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium*. Niektoré z nich tu vyberám.

Príťažlivosť. Tajomstvo vykúpenia začalo vo svete pôsobiť a naďalej pôsobí svojou príťažlivosťou, ktorou si vie získať srdcia ľudí, pretože je a javí sa im atraktívnejšie ako zvody, ktoré apelujú na egoizmus, ako dôsledok hriechu. „*Nik nemôže prísť ku mne, ak ho nepritiahne Otec, ktorý ma poslal,*“ hovorí Ježiš v Jánovom evanjeliu (6, 44). Cirkev vždy opakovala, že dôvod, pre ktorý nasledujeme Ježiša a ohlasujeme jeho evanjelium, je príťažlivosť, ktorou pôsobí sám Kristus a jeho Duch. Cirkev – ako povedal pápež Benedikt XVI. – rastie vo svete vďaka príťažlivosti a nie vďaka prozelytizmu.² Sv. Augustín hovoril, že Kristus sa nám zjavuje tým, že nás priťahuje. A aby sme si vedeli túto príťažlivosť predstaviť, citoval básnika Vergília, podľa ktorého je každý priťahovaný tým,

¹ Porov. SV. AUGUSTÍN: *Dar vytrvalosti. Prosperovi a Hiláriovi*, 23, 63.

² Porov. *Homília pri otvorení 5. všeobecnej konferencie episkopátu Latinskej Ameriky a Karibiku*, Aparecida, 13. mája 2007: AAS 99[2007], 437.

čo sa mu páči. Ježiš nielenže presvedča našu vôľu, ale priťahuje nás aj skrze potešenie.³ Ak nasledujeme Ježiša šťastní, lebo nás priťahuje, druhí si to všimnú. A môžu ostať prekvapení. Práve radosť, ktorá vyžaruje z tých, čo ich priťahuje Kristus a jeho Duch, môže každé misionárske úsilie urobiť plodným.

Vďačnosť a nezaslúženosť. Radosť z ohlasovania evanjelia vždy žiari na pozadí vďačnej spomienky. Apoštoli nikdy nezabudli na chvíľu, keď sa Ježiš dotkol ich srdca: „*Boli asi štyri hodiny popoludní*“ (Jn 1, 39). Príbeh Cirkvi sa zaskvie vtedy, keď sa v ňom ukáže vďačnosť za nezaslúženú Božiu iniciatívu, lebo „*on miloval nás*“ ako prvý (1 Jn 4, 10), lebo „*Boh dáva vzrast*“ (1 Kor 3, 7). Pánovo zaľúbenie nás prekvapuje a tento údiv, pre jeho vlastnú povahu, nemôžeme vlastniť ani nariadiť. Nemožno „žasnúť z donútenia“. Iba takto môže vykvitnúť zázrak nezištnosti, sám osebe nezaslúžený dar. Ani misionárska horlivosť sa nikdy nedá získať ako dôsledok uvažovania či kalkulácie. Uvedenie „do misijného stavu“ je odrazom vďačnosti. Je odpoveďou toho, koho vďačnosť spraví vnímavým na Ducha, a teda slobodným. Bez toho, aby sme vnímali Pánovo zaľúbenie, ktoré nás robí vďačnými, by sa dokonca aj poznanie pravdy či samotné poznanie Boha – ostentatívne predvádzané ako majetok, ktorý treba získať vlastnými silami – v skutočnosti stalo „literou, ktorá zabíja“ (porov. 2 Kor 3, 6), ako to prví ukázali sv. Pavol a sv. Augustín. Iba v slobode vďačnosti skutočne poznávame Pána. Preto nie je osožné a predovšetkým vhodné trvať na prezentovaní misií a hlásania evanjelia, akoby to bola záväzná povinnosť, istý druh „zmluvného záväzku“ pokrstených.

Pokora. Ak nemôže byť pravda a viera, šťastie a spása našim vlastníctvom, cieľom, ktorý sme dosiahli pre naše zásluhy, potom možno Kristovo evanjelium ohlasovať len s pokorou. Nikdy si nemožno myslieť, že slúži misii Cirkvi – či už ako jednotlivec alebo prostredníctvom inštitucionálneho aparátu – ten, kto koná namyslene a prekrútené prezentuje ešte aj dar sviatostí a najautentickejších slov kresťanskej viery ako korisť, ktorú si zaslúžil. Pokornými však dokážeme byť nie na základe dobrej výchovy; nie preto, že sa chceme ukázať ako pekní. Pokornými sme, ak nasledujeme Krista, ktorý svojim učeníkom povedal: „*Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom*“ (Mt 11, 29). Sv. Augustín sa pýta, ako je možné, že Ježiš sa po svojom zmŕtvychvstaní zjavil iba svojim učeníkom a nie tým, ktorí ho ukrižovali; a odpovedá, že Ježiš nechcel „robiť dojem“, nešlo mu o to, „postaviť sa svojim vrahom. Pre neho bolo totiž oveľa dôležitejšie naučiť pokore vlastných priateľov, než vyhadzovať na oči pravdu nepriateľom“⁴.

³ SV. AUGUSTÍN: *Komentár k Jánovmu evanjeliu* 26, 4.

⁴ SV. AUGUSTÍN: *Sermo* 284, 6.

Uľahčovať, nie komplikovať. Ďalšou črtou autentického misijného diela je to, na čo odkazuje v evanjeliových rozprávaniach Ježišova trpezlivosť vždy, keď krok za krokom milosrdne sprevádza ľudí v ich raste. Malý krok človeka, ktorý má veľké obmedzenia, môže Božie Srdce potešiť viac, než veľké kroky toho, kto postupuje životom bez väčších problémov. Misionárske srdce chápe reálne podmienky, v ktorých sa nachádzajú skutoční ľudia s ich obmedzeniami, hriechmi, krehkosťou, a stáva sa „slabým pre slabých“ (porov. *1 Kor 9, 22*). „Vychádzať“ na misie s cieľom dôjsť až na ľudské periférie neznačí ponevierať sa bez smeru a bez zmyslu, ako netrepezliví predavači, ktorí lamentujú, že ľudia sú príliš hrubí a primitívni na to, aby sa zaujímali o ich tovar. Niekedy treba spomaliť krok, aby sme mohli sprevádzať toho, kto ostal na kraji cesty. Niekedy treba napodobniť otca z podobenstva o márnoträtom synovi, ktorý nechá dvere otvorené a každý deň sleduje horizont v očakávaní návratu svojho syna (porov. *Lk 15, 20*). Cirkvev nie je colnicou a ten, kto sa nejakým spôsobom podieľa na misii Cirkvi, nemá nakladať neuzitočné bremená na už i tak namáhavé životy ľudí ani vymýšľať sofistické a namáhavé cesty formácie, aby sa dosiahlo to, čo Pán dáva s ľahkosťou. Nestavajme prekážky Ježišovej túžbe, veď on sa modlí za každého z nás a chce všetkých uzdraviť, chce všetkých spasiť.

Blízkosť v „aktuálnom“ živote. Ježiš stretol svojich prvých učeníkov na brehoch Galilejského jazera, keď boli zabratí do ich práce. Nestretol ich na konferencii či na formačnom seminári, alebo v kostole. Ježišovo posolstvo spásy odjakživa prichádza k ľuďom tam, kde sa práve nachádzajú, a k takým, akí sú, v ich aktuálnom živote. Práve bežný život každého jedného, účasť na potrebách, nádejach a problémoch všetkých, je príležitosťou a vhodným miestom, kde môže ten, čo spoznal Kristovu lásku a prijal dar Ducha Svätého, zdôvodniť vieru, nádej a lásku tým, ktorí sa pýtajú. Idúc spoločne s druhými, bok po boku. Predovšetkým v dobe, ktorú práve prežívame, nejde o to, vymýšľať rôzne špecializované školenia, vytvárať paralelné svety či mediálne bubliny, v ktorých sa ozývajú naše slogany, vyhlásenia našich zámerov zredukované na povzbudzujúce, no „prázdne deklarácie“. Voľakedy som ako príklad spomenul, že v Cirkvi sú aj takí, čo stále s pátosom opakujú slogan „je hodina laikov!“, no zdá sa, akoby im medzitým zastal čas.

„Sensus fidei“ Božieho ľudu. Vo svete jestvuje istá realita, ktorá je akoby „čuchom“ na Ducha Svätého a jeho pôsobenie. Ide o Boží ľud, ktorý Ježiš povolal a má v ňom zaľúbenie, a ktorý ho neustále hľadá a pýta ho o radu v starostiach sveta. Boží ľud prosí o dar Ducha: svoje očakávanie vyjadruje jednoduchými slovami modlitieb a nikdy sa neuspokojí s vlastnou sebestačnosťou. Svätý Boží ľud zhromaždený a pomazaný Pánom sa mocou tohto pomazania stal *neomylným* „vo viere“, ako

učí Tradícia Cirkvi. Pôsobenie Ducha Svätého obdarúva ľud veriacich „inštinktom“ viery – *sensus fidei* – ktorý mu pomáha nemýliť sa, keď verí v Božie veci, aj keď nepozná zdôvodnenia a teologické formuly definujúce dary, ktoré zakúša. Tajomstvo putujúceho ľudu, ktorý so svojou ľudovou spiritualitou putuje na posvätné miesta a zveruje sa Ježišovi, Márii a svätým, sa ukazuje v prirodzenej zhode so slobodnou a nezaslúženou Božou iniciatívou, pričom nemusí sledovať mobilizačné pastoračné plány.

Zaľúbenie v maličkých a chudobných. Každé misionárske nadšenie, ak je vedené Duchom Svätým, sa prejavuje zaľúbením v chudobných a maličkých, ktoré je znakom a odrazom ich uprednostňovania Pánom. Osoby, ktoré sú priamo zapojené do misionárskych iniciatív a štruktúr Cirkvi, by nikdy nemali zdôvodňovať svoj nezáujem voči chudobným ospravedlnením – často používaným v istých cirkevných prostrediach – že musia svoje sily zamerať na prioritné úlohy misií. Zaľúbenie v chudobných nie je pre Cirkev len fakultatívna voľba.

Vyššie opísané dynamiky a prístupy sú súčasťou misie Cirkvi, oživovanej Duchom Svätým. Zvyčajne sa v cirkevných vyhláseniach a prejavoch uznáva a potvrdzuje potreba Ducha Svätého ako zdroja misie Cirkvi. No stáva sa aj to, že sa toto uznanie redukuje na istú „formálnu úctu“ voči Najsvätejšej Trojici, na konvenčnú úvodnú formulu teologických príhovorov a pastoračných plánov. V Cirkvi existujú mnohé situácie, v ktorých primát milosti ostáva len teoretickým postulátom, abstraktnou formulou. Stáva sa, že mnohé iniciatívy a organizmy spojené s Cirkvou namiesto toho, aby sa nechali prežiť pôsobením Ducha Svätého, napokon svedčia len o svojej „sebastrednosti“. Zdá sa, že mnohé cirkevné štruktúry sú na všetkých úrovniach posadnuté mániou propagovať samy seba a svoje podujatia. Akoby to bol cieľ a pole pôsobnosti ich poslania.

Chcel som tu pripomenúť a znova predložiť kritériá a pohnútky misie Cirkvi, ktoré som už obširnejšie vysvetlil v apoštolskej exhortácii *Evangelii gaudium*. Urobil som tak v presvedčení, že aj pre PMD bude užitočné a plodné – a neodkladne potrebné – konfrontovať sa v tejto etape ich cesty s týmito kritériami a návrhmi.

PMD a súčasná doba

Talenty, ktoré treba rozvíjať, pookúšenia a choroby, ktorých sa treba vyvarovať

Akým smerom je dobré sa uberať, pokiaľ ide o prítomnosť a budúcnosť Pápežských misijných diel? Aké záťažé môžu byť, naopak, nebezpečné, lebo sťažujú ich cestu?

V charaktere, povedal by som, v samotnej identite Pápežských misijných diel nachádzame isté črty – niektoré, takpovediac genetické, iné nadobudnuté pri putovaní dejinami – ktoré sa často prehliadajú, alebo sa považujú za prekonané. No práve tieto črty môžu – predovšetkým v dnešnej dobe – ochrániť a zachovať hodnotu toho, čím „siet“ PMD prispieva k univerzálnej misii, ku ktorej je povoláná celá Cirkev.

- *Misijné diela sa zrodili spontánne*, z misijného zápalu, ktorý bol prejavom viery pokrstených. Takže existuje a naďalej pretrváva vnútorný súzvuk, blízky vzťah medzi misijnými dielami a *sensus fidei*, vďaka ktorému je verný Boží ľud neomylný vo viere.

- *Misijné diela od svojho počiatku napredovali* po dvoch „koľajach“, alebo lepšie v dvoch paralelných brázdach a vo svojej jednoduchosti sú odjakživa blízke srdcu Božieho ľudu: ide o modlitbu a bratskú lásku, prejavovanú almužnou, ktorá „*vyslobodzuje zo smrti a očisťuje od každého hriechu*“ (Tob 12, 9); o „*vytrvalú lásku*“, ktorá „*zakrýva množstvo hriechov*“ (1 Pt 4, 8). Zakladatelia misijných diel, počnúc Paulinou Jaricotovou, nevymýšľali nové modlitby a diela, ktorým by zverili svoje túžby ohľadom hlásania evanjelia, ale jednoducho čerpali z nevyčerpatel'ného pokladu pre Boží ľud najbližších a najbežnejších úkonov na jeho ceste dejinami.

- *Misijné diela vznikli v priebehu života Božieho ľudu nezištne* a pre ich jednoduchú a konkrétnu podobu sa stali uznávanými a váženými tak v rímskej cirkvi, ako aj u jej biskupov, ktorí v ostatnom storočí požiadali o to, aby ich mohli používať ako osobitný nástroj služby poskytovanej univerzálnej Cirkvi. Preto tieto diela dostali prívlastok „pápežské“. Od tej doby vystupuje v povahe PMD do popredia ich charakter nástroja služby na podporu miestnych cirkví v diele hlásania evanjelia. Podobne sa Pápežské misijné diela poslušne ponúkajú ako nástroj slúžiaci Cirkvi v rámci univerzálnej služby, ktorý koná pápež a rímska cirkev, „*predsedajúc v láske*“. Takto PMD svojou vlastnou cestou a bez toho, aby vstupovali do zložitých teologických dišpút, vyvrátili argumenty tých, ktorí v niektorých cirkevných prostrediach nepatrične kládli proti sebe charizmy a inštitúcie, neustále uvažujúc o ich vzájomnom vzťahu v mylnej optike „*dialektiky dvoch princípov*“. V Cirkvi sú však aj trvalé štruktúrne prvky – ako sviatosti, kňazstvo a apoštolská postupnosť – neustále obnovované Duchom Svätým

a Cirkev nimi nemôže disponovať ako nejakými predmetmi, ktoré získala do vlastníctva.⁵

- *Misijné diela sú od ich prvého rozšírenia štruktúrované ako kapilárna sieť*, šíriaca sa v Božom ľude, pevne zakotvená a skutočne „imanentná“ sieť preexistujúcich inštitúcií a realít cirkevného života, ako sú diecézy, farnosti, rehoľné spoločenstvá. Špecifické povolanie osôb zapojených do misijných diel sa nikdy neprežívalo a nechápalo ako alternatívna cesta, akýsi „vonkajší“ spôsob príslušnosti vzhľadom na bežné formy života partikulárnych cirkví. Výzva k modlitbe a zbierkam na misie sa vždy koná ako služba cirkevnému spoločenstvu.

- *Misijné diela, ktoré sa časom stali sieťou rozprestierajúcou sa po všetkých kontinentoch*, odrážajú svojim zložením rôzne akcenty, podmienky, problémy i dary, ktorými sa vyznačuje život Cirkvi na rôznych miestach sveta. Táto pluralita môže chrániť pred ideologickou homologizáciou a kultúrnou jednostrannosťou. V tomto zmysle možno aj prostredníctvom PMD zakúsiť tajomstvo univerzálnosti Cirkvi, v ktorej neprestajne pôsobí Duch Svätý, vytvárajúc z rozličných hlasov harmóniu, pokým rímsky biskup svojou službou lásky – konanou aj prostredníctvom Pápežských misijných diel – chráni jednotu vo viere.

Všetky doteraz opísané charakteristiky môžu pomôcť Pápežským misijným dielam, a tiež mnohým iným cirkevným inštitúciám, vyhnúť sa na ich ceste nástrahám a hroziacim patológiám. Niektoré z nich tu spomeniem.

Nástrahy, ktorým sa treba vyhnúť

„*Sebastrednosť*.“ Cirkevné organizácie a inštitúcie, odhliadnuc od dobrých úmyslov jednotlivcov, často sklznú k tomu, že sa sústredia samy na seba, venujúc energiu a pozornosť predovšetkým sebaaprezentácii a reklamnej oslave vlastných podujatí. Iné sú, zdá sa, posadnuté neustálym znovudefinovaním svojej dôležitosti a svojho priestoru v rámci Cirkvi, s odôvodnením, že chcú lepšie plniť svoje poslanie. Týmto spôsobom – povedal kedysi kardinál Joseph Ratzinger – sa živí aj klamná myšlienka, že niekto je tým väčším kresťanom, čím väčším je zapojený do vnútrocirkevných štruktúr, hoci v skutočnosti temer všetci kresťania žijú vieru, nádej a lásku vo svojom bežnom živote bez toho,

⁵ Porov. RATZINGER, J.: *Cirkevné hnutia a ich teologické miesta*. Príhovor na Svetovom stretnutí cirkevných hnutí, Rím, 27.-28. mája 1998.

aby sa niekedy ocitli v cirkevných komisiách, alebo aby sa zaoberali vývojom cirkevnej politiky.⁶

Úzkostné kontrolovanie. Niekedy sa stáva, že inštitúcie a organizmy, ktoré vznikli na pomoc cirkevným spoločenstvám a využili dary, ktoré vzbudil Duch Svätý, začnú časom predstierať, že sú nadradené a majú kontrolnú funkciu vzhľadom na spoločenstvá, ktorým majú slúžiť. Tento postoj je temer vždy sprevádzaný domnienkou, že plnia úlohu akýchsi „strážcov“ automatov na vydávanie oprávnení pre druhých. V skutočnosti ide v týchto prípadoch o správanie, naznačujúce, akoby Cirkev bola výsledkom našich analýz, programov, dohôd či rozhodnutí.

Elitárstvo. Medzi tými, čo sa podieľajú na práci orgánov a organizovaných štruktúr v Cirkvi, sa niekedy vyskytne pocit elitárstva, nevyslovenej predstavy, že patria k istej aristokracii. K vyššej triede špecialistov, ktorá sa snaží rozšíriť vlastný priestor v spolupráci či súperení s inými cirkevnými elitami a ktorá trénuje svojich členov v aktivizme a technicko-profesionálnej zdatnosti podľa svetských systémov a zmýšľania, vždy s primárnym zámerom posilniť vlastné oligarchické výsady.

Izolácia od ľudu. Pokušenie elitárstva je v niektorých organizáciách spojených s Cirkvou neraz sprevádzané pocitmi nadradenosti a netolerancie voči množstvu pokrstených veriacich, voči Božiemu ľudu, ktorý síce patrí do farnosti a navštevuje svätyne, ale nie je zložený z „aktivistov“ zapojených do katolíckych organizácií. V týchto prípadoch sa na Boží ľud hľadá ako na nečinnú, nezúčastnenú masu, ktorá musí byť stále znovu oživovaná a mobilizovaná zvyšovaním jej „povedomia“ úvahami, výzvami, ponaučeniami. Takéto konanie naznačuje, akoby istota viery bola dôsledkom presvedčivých rečí alebo výcvikových metód.

Abstraktnosť. Keď sa organizácie a inštitúcie spojené s Cirkvou stanú „sebastrednými“, strácajú kontakt s realitou a prepadnú abstraktnosti. Množia neužitočné strategicky vypracované podnety na vytváranie projektov a riadiacich smerníc, ktoré slúžia len ako nástroje sebaapropagácie tých, čo ich vymysleli. Vybraté problémy sa rozpitvávajú v intelektuálnych laboratóriách, kde je všetko prispôsobené domácim pomerom, natreté ideologicky preferovanými farbami. Kde takto – mimo akejkoľvek reálnej situácie – môže všetko vykryštalizovať do napodobeniny, a to aj odkazy na vieru alebo verbálne odkazy na Ježiša a Ducha Svätého.

Funkcionalizmus. Tieto na seba zamerané elitárske organizácie aj v Cirkvi, napokon často skončia tak, že celú svoju pozornosť zamerajú na svetské fungujúce modely, podobné tým, čo vznikajú z vyhrotenej

⁶ Porov. RATZINGER, J.: *Una compagna sempre riformanda*, prejav na stretnutí v Rimini, 1. septembra 1990.

ekonomickej a sociálnej súťaže. Voľba funkcionalizmu zaist'uje ilúziu, že „problémy sa vyriešia“ s rovnováhou, veci budú pod kontrolou, vzrastie vlastná dôležitosť,lepší sa bežná existujúca administratíva. Avšak ako som vám už povedal na stretnutí, ktoré sme mali v roku 2016, Cirkev, ktorá má strach zverit' sa Kristovej milosti a stavia na účinnosti aparátu, je už mŕtva, aj keby štruktúry a programy pre klerikov a laikov „zaoberajúcich sa sebou samými“ pretrvali ešte stáročia.

Rady na cestu

Pri pohľade na súčasnosť a budúcnosť PMD a hľadajúc zdroje na prekonanie nástrah a napredovanie na ceste, si dovoľím dať vám niekoľko návrhov, ktoré by mohli pomôcť pri vašom rozlišovaní. Keďže ste začali aj s prehodnocovaním činnosti PMD, a to aj inšpirovaní pápežovými radami, ponúkam vám isté všeobecné kritériá a body, bez zachádzania do podrobností, keďže rôzne situácie si vyžadujú rôzne prispôsobenia a varianty.

1) V čom je to možné a bez prílišného špekulovania o tom, *zachovajte alebo znovuobjavte začlenenie PMD do lona Božieho ľudu*, aby boli súčasťou reálneho života, z ktorého sa zrodili. Prospeje im hlbšie sa „ponoriť“ do reálneho života ľudí, ako je to teraz. A pri nasledovaní Ježiša všetkým prospeje vymaniť sa z uzavretosti do vlastných interných problémov. Je lepšie ponoriť sa do konkrétnych okolností a podmienok, starať sa alebo snažiť sa reintegrovať kapilárnu činnosť a kontakty PMD v rámci ich prepojenia na cirkevnú sieť (diecézy, farnosti, spoločenstvá, skupiny). Ak sa uprednostní ich imanentná príslušnosť k Božiemu ľudu, s jej svetlými stránkami i problémami, ľahšie bude vyhnúť sa aj nástrahe abstraktnosti. Je potrebné skôr odpovedať na reálne otázky a požiadavky, než formulovať a množiť rôzne návrhy. Možno práve z úzkeho spojenia s aktuálnym životom – a nie z uzavretých skupín či z teoretických analýz ohľadom vlastných interných dynamík – vzídu aj užitočné nápady ako zmeniť a zlepšiť vlastné operatívne postupy, ako ich prispôbiť rôznym situáciám a okolnostiam.

2) Navrhujem, aby základnou črtou PMD ostalo ich prepojenie s *praktizovaním modlitieb a zbierok na misie*, ktoré sú také vzácne práve pre ich elementárnu povahu a konkrétnosť. Vyjadruje to tiež spojitosť PMD s vierou Božieho ľudu. Bude dobré, ak tento základný obraz PMD, s celou jeho flexibilitou a náležitými prispôsobeniami, nebude zabudnutý či zničený. Modlitby k Pánovi za otvorenie srdca pre evanjelium a prosby o to, aby všetci aj konkrétne podporili dielo misií: v tom spočíva jednoduchosť a konkrétnosť, ktorú si všetci s potešením všímame aj v súčasnosti, keď aj v situácii pandémie všade

nachádzame túžbu stretnúť sa a byť nablízku všetkému tomu, čo jednoducho tvorí Cirkev. Hľadajte aj nové cesty, nové formy vašej služby; no pritom netreba komplikovať to, čo je jednoduché.

3) PMD sú a majú byť chápané ako *nástroj v službe* misie v partikulárnych cirkvách, v horizonte misie Cirkvi, ktorá vždy zahŕňa celý svet. V tom spočíva ich stále cenný príspevok k ohlasovaniu evanjelia. Všetci sme povolani s láskou a vd'ačnosťou ochraňovať výhonky božského života, ktorým dáva Kristov Duch vypučať a vyrásť tam, kde chce aj na púšti – aj vy s vašimi dielami. Prosím vás, modlite sa k Pánovi v prvom rade za to, aby sme boli všetci pripravení pochopiť znaky jeho konania a potom ich ukázať celému svetu. Len toto jedno je užitočné: prosieť, aby cez nás, cez hĺbku nášho srdca, nebolo vzývanie Ducha Svätého zúžené len na sterilné a prehnané vyhlásenia na našich stretnutiach a v našich homíliách. Pritom nemá zmysel dohadovať sa a teoretizovať – ako domnelí a neskromní „správcovia“ misijného rozmeru Cirkvi – o super-stratégiách alebo „centrálnych smerniciach“ misií; o tom, na koho delegovať úlohu znovupodnietí misijného ducha alebo odovzdať druhým návody ako byť misionármi. Ak niekde misijný zápal oslabne, je to znakom toho, že oslabla viera. A v tom prípade predpokladať, že zhasínajúci plameň oživíme stratégiami alebo rečami, povedie len k ešte väčšiemu oslabeniu a rozšíreniu púšte.

4) Pracovníkov PMD privádza služba, ktorú konajú – z jej vlastnej povahy – do *kontaktu s rôznymi skutočnosťami*, situáciami a udalosťami, ktoré sú súčasťou veľkého prúdu života Cirkvi na všetkých kontinentoch. V tomto prúde možno natrafiť na mnohé ťažkosti a skostnatenia, ktoré sprevádzajú cirkevný život, ale aj na nezaslúžené dary uzdravenia a útechy, ktoré Duch Svätý zasieva do každodenného života tých, ktorých by sme mohli označiť za „strednú triedu svätosti“. Preto sa môžete radowať a jasať z rôznych stretnutí, ktoré sa vám vďaka vašej práci v PMD prihodí, a môžete sa nimi nechať prekvapiť. Mám na mysli vypočuté rozprávania o mnohých zázrakoch, ktoré sa dejú medzi deťmi, ktoré stretli Ježiša možno práve prostredníctvom podujatí organizovaných Misijným dielom detí. Preto vaša práca nikdy nie je „sterilná“, zúžená výlučne na byrokraticko-profesionálny rozmer. Nemôžu existovať misijní byrokrati alebo funkcionári. A vaša vd'ačnosť sa môže raz stať darom a svedectvom pre všetkých. Prostriedkami, ktoré máte k dispozícii, môžete všetkým na povzbudenie ukázať bez vyumelkovanosti príbehy ľudí a spoločenstiev, s ktorými sa môžete stretnúť ľahšie ako iní; ľudí a spoločenstiev, z ktorých nezištne vyžaruje zázrak viery, nádeje a lásky.

5) Vd'ačnosť za zázraky, ktoré koná Pán medzi tými, v ktorých má zaľúbenie, chudobnými a maličkými, ktorým zjavuje veci ukryté pred múdrymi (porov. *Mt 11, 25 – 26*), môže aj vám uľahčiť

vyhnúť sa nástrahe uzavretosti do vlastnej „sebastrednosti“ a nasledujúc Ježiša vyjsť zo seba samých. Predstava misionárskej činnosti zameranej len na seba, ktorá trávi čas uvažovaním a zveľad'ovaním vlastných podujatí, je sama osebe absurdná. Nezabíjajte priveľa času a prostriedkov na „spätný pohľad“, či na vypracovanie plánov zameraných na vlastné vnútorné mechanizmy, na funkčnosť a kompetencie vlastného aparátu. Pozerajte sa von, nie do zrkadla. Rozbite všetky zrkadlá v dome! Kritériá, ktoré treba sledovať pri realizácii misijných programov, nech smerujú skôr k uľahčeniu a väčšej flexibilnosti štruktúr a procedúr, než ich zaťaženiu ďalšími prvkami aparátu siete PMD. Každý národný riaditeľ napríklad môže počas svojho mandátu určiť nejaké osoby za svojich potencionálnych nasledovníkov, pričom jeho jediným kritériom nech je to, aby neurčil niekoho z okruhu svojich priateľov či z členov svojho cirkevného spoločenstva, ale nech ide o osoby, ktoré prejavujú väčší misijný zápal, než on sám.

6) Pri našich minulých stretnutiach som pripomenul riziko, že pokiaľ ide o *zbierky* na pomoc misiám, hrozí, že PMD by sa mohli zmeniť na neziskovú organizáciu, celkom oddanú vyhľadávaniu a rozdeľovaniu finančných zdrojov. Závisí však viac od toho, či sa veci robia so srdcom, než od vecí, ktoré sa robia. Pri zbierke financií možno zaiste odporučiť – a je aj vhodné – použiť kreativitu a tiež aktuálne metodológie vyhľadávania finančných zdrojov od potenciálnych a overených sponzorov. No ak sa v niektorej oblasti vyzbiera menej aj pre oslabenie kresťanského povedomia, môže prísť v týchto prípadoch pokúšenie vyriešiť problém „zakrytím“ reality a zameraním sa na nejaký účinnejší systém zbierky, ktorý sa sústreďí na hľadanie veľkých darcov. Avšak utrpenie z oslabenia viery a z poklesu zdrojov nemá byť odstránené, ale má sa vložiť do Pánových rúk. Je dobre, že sa požiadavka na dary pre misie naďalej prioritne obracia na množstvo veriacich, aj keď po novom sa orientuje na zbierky na misie, ktoré sa konajú v kostoloch všetkých krajín sveta v októbri, pri príležitosti Svetového dňa misií. Cirkev odjakživa napreduje aj vďaka vdovinnu halieru, teda príspevku celého toho nespočetného zástupu osôb, ktoré sa cítia uzdravené a utešené Ježišom a z prekypujúcej vďačnosti za to dávajú to, čo majú.

7) Pokiaľ ide o *použitie prijatých darov*, zvažujte vždy s náležitým *sensus Ecclesiae* redistribúciu zdrojov na podporu štruktúr a projektov, ktoré rôznym spôsobom uskutočňujú apoštolskú misiu a hlásanie evanjelia v rôznych častiach sveta. Treba vždy mať na pamäti skutočné primárne potreby spoločenstva a súčasne sa vyhnúť takým formám pomoci, ktoré namiesto toho, aby ponúkli nástroje na podporu misií, spôsobia ochladnutie srdca, a ktoré aj v Cirkvi živia fenomény parazitného klientelizmu.

Snažte sa vaším príspevkom konkrétne odpovedať na objektívne potreby, bez mrhania zdrojov na podujatia vyznačujúce sa abstraktnosťou, „sebastrednosťou“, alebo vychádzajúce z niečieho klerikálneho narcizmu. Nepodľahnite komplexom menejcennosti alebo pokušeniu rivality so super fungujúcimi organizáciami, ktoré zbierajú financie na spravodlivé účely, no potom ich z veľkej časti použijú na financovanie vlastného aparátu a na propagovanie vlastnej značky. Aj toto sa niekedy stáva cestou na zahojenie predovšetkým svojich vlastných záujmov, hoci pod rúškom konania v prospech chudobných a tých, čo to potrebujú.

8) Pokiaľ ide o *chudobných* ani *vy na nich nezabúdajte*. To je odporúčanie, ktoré na koncile v Jeruzaleme apoštoli Peter, Ján a Jakub dali Pavlovi, Barnabášovi a Títovi, keď prišli diskutovať o svojej misii medzi neobrezanými: „*Len aby sme pamätali na chudobných*“ (Gal 2, 10). Po tomto odporúčaní Pavol zorganizoval zbierky pre bratov cirkvi v Jeruzaleme (porov. 1 Kor 16, 1). Zaľúbenie v chudobných a maličkých je od počiatku súčasťou misie hlásania evanjelia. Duchovné a telesné skutky lásky voči nim sú prejavom „Božieho uprednostnenia“, ktoré apeluje na život viery všetkých kresťanov, povolaných zmýšľať ako Ježiš (porov. Flp 2, 5).

9) PMD s ich sieťou rozšírenou po celom svete, *odzrkadľujú bohatú rozmanitosť „ľudu tisícich tvári“*, zhromaždeného vďaka Kristovej milosti, s jeho misijným zápalom. Zápalom, ktorý nie je vždy a všade rovnako intenzívny a živý. A predsa, keďže je založený na rovnakej naliehavej potrebe vyznávať Krista, ktorý zomrel a vstal z mŕtvych, prejavuje sa rôznymi akcentmi, prispôbiac sa rôznym prostrediam. Zjavenie evanjelia sa nestotožňuje s nijakou konkrétnou kultúrou a pri stretnutí s novými kultúrami, ktoré ešte neprijali kresťanské ohlasovanie, im spolu s evanjeliovou ponukou netreba vnucovať určitú kultúrnu formu. Dnes je aj v práci PMD dobré nenakladať ťažké bremená; lepšie je zachovať ich pestrý profil a spoločný vzťah k podstatným črtám viery. Univerzálnosť viery by totiž mohla byť zatienená aj požiadavkou na štandardizáciu formy ohlasovania, ktorá by sa možno celkovo zamerala na kliše a slogany, ktoré sú v móde v určitých kruhoch istých kultúrne alebo politicky dominantných krajín. V tejto súvislosti predstavuje aj osobitný vzťah spájajúci PMD s pápežom a rímskou cirkvou určitý zdroj slobody a jej podpory, ktorý môže pomôcť vyhnúť sa všetkým prchavým módam, redukciám len na jednu myšlienkovú školu či kultúrnej homologizácii s pečaťou neokolonializmu. To sú, žiaľ, javy, ktoré sa objavujú aj v cirkevných prostrediach.

10) PMD *nie sú v Cirkvi nezávisle existujúcou entitou*, akoby zavesenou v prázdne. Medzi ich špecifiká, ktoré treba stále kultivovať a obnovovať, patrí špeciálne puto, ktoré ich spája s biskupom

rímskej cirkvi, predsedajúcej v láske. Je pekné a povzbudzujúce vidieť, že sa tento vzťah prejavuje v ich práci vykonávanej s radosťou, bez vyhľadávania potlesku a nárokovania si požiadaviek. Ich dielo sa práve v tom, že je nezištné, stretá so službou pápeža, sluhu sluhov Božích. Prosím vás, aby rozlišujúcou črtou vašej blízkosti k biskupovi Ríma bolo práve toto: spoločná láska k Cirkvi, ako odraz lásky ku Kristovi, prežívaná a prejavovaná v tichosti, bez nadúvania sa a vyznačovania si vlastných teritórií. V každodennej práci, ktorá čerpá z lásky k blížnemu a z jej tajomstva nezištnosti. V diele, podporujúcom mnohých ľudí, ktorí sú vnútorne vdáční, no nemôžu navonok poďakovať, lebo nevedia komu, pretože ani názov PMD nepoznajú. Takto sa v Cirkvi uskutočňuje tajomstvo lásky. Takto pokračujme spoločne ďalej, spokojní s tým, že napriek skúškam napredujeme vďaka Pánovým darom a úteche. A pri každom kroku zároveň s radosťou uznávame – počnúc mnou – že sme len neužitoční sluhovia.

Záver

Začínajte s nadšením: na ceste, ktorá vás čaká je mnoho práce. Ak treba urobiť nejaké zmeny v postupoch, je dobré, ak je ich zámerom uľahčiť a nie zväčšovať bremeno; nech sú zamerané na získanie operatívnej flexibilitnosti, a nie na vytváranie ďalších rigidných aparátov, ktorým vždy hrozí, že sa začnú zaoberať samy sebou. Majte na pamäti, že prílišná centralizácia namiesto aby pomáhala, môže misijnú dynamiku skôr komplikovať. Rovnako aj členenie podujatí len podľa jednotlivých krajín ohrozuje nielen samotný charakter siete PMD, ale aj výmenu darov medzi miestnymi cirkvami a spoločenstvami, ktorá sa chápe ako plod a konkrétne znamenie lásky medzi bratmi v spoločenstve s biskupom Ríma.

V každom prípade si vždy želajte, aby každú úvahu o organizovaní činnosti PMD osvetľovala to jediné potrebné: trocha pravej lásky k Cirkvi, odrazu lásky ku Kristovi. Vaša služba je službou apoštolskej horlivosti, teda zápalu božského života, ktorý môže len Duch Svätý vzbudiť v Božom ľude. Myslite na to, aby ste svoju prácu konali dobre, „akoby všetko záviselo od vás, vediac, že v skutočnosti všetko závisí od Boha“ (sv. Ignác z Loyoly). Ako som vám povedal na jednom našom stretnutí, buďte ochotní ako Mária. Keď išla k Alžbete, nerobila to ako vlastné gesto: išla tam ako služobnica Pána Ježiša, ktorého nosila vo svojom lone. O sebe nepovedala nič, len priniesla Syna a chválila Boha. Ona nebola tou hlavnou postavou. Išla tam ako služobnica toho, ktorý je aj jediným protagonistom misií. No

nestrácala pritom čas, náhlila sa, aby sa postarala o svoju príbuznú. Mária nás učí ochote, náhlivosti plynúcej z vernosti a adorácie.

Nech Mária opatruje vás aj Pápežské misijné diela a nech vás žehná jej Syn, náš Pán Ježiš Kristus. On prv ako vystúpil do neba, prisľúbil, že ostane navždy s nami. Až do konca čias.

Dané v Ríme pri sv. Jánovi v Lateráne 21. mája 2020, na sviatok Nanebovstúpenia Pána.

František